

Findley J. S. 1993 – Bats: a community perspective –
Cambridge University Press, Cambridge,
ss. 167. [ISBN 0-521-38054-5]

Książka należy do serii monograficznych opracowań, poświęconych różnym dziedzinom ekologii, wydawanych przez Uniwersytet w Cambridge. Nietoperze doczekały się niewielu prac podsumowujących dotychczasowe osiągnięcia w badaniach ekologicznych. Jak słusznie zauważył autor książki, jest to spowodowane przede wszystkim niezbyt bogatym piśmiennictwem, zwłaszcza gdy porównamy nietoperze ze znacznie lepiej pod tym względem poznanymi ptakami.

Z powodów metodycznych ssaki te są dla ekologa trudnym obiektem badań. Celem Jamesa S. Findleya było wykazanie, że mimo to stanowią one interesującą grupę, umożliwiającą poznawanie relacji pomiędzy organizmami na poziomie zgrupowań. Jako zwierzęta długowieczne, o niskim potencjale rozrodczym, żyjące w stosunkowo stabilnych populacjach, powinny ujawniać szereg zależności od czynników biotycznych. Kolejne rozdziały książki poświęcone są omówieniu biologii nietoperzy, pod wieloma względami unikatowych wśród ssaków, i wykazaniu ich przydatności dla ekologów badających zgrupowania zwierząt.

Ogólne informacje o nietoperzach, przedstawione w ujęciu systematycznym, dały dobry obraz zróżnicowania tej grupy, zwłaszcza jeśli chodzi o wybór środowisk i kryjówek, odżywianie się i organizację socjalną.

W obszernym rozdziale autor omówił wyniki dotychczasowych badań nad strukturą zgrupowań nietoperzy w różnych częściach świata, wyróżniając palearktyczną część Ameryki Północnej, pozostałą Palearktykę, afrykańskie tropiki, region indomalajski i australijski, krainę neotropikalną. Do najlepiej poznanych, jak łatwo przewidzieć, należą zgrupowania zasiedlające północną strefę umiarkowaną. Bogactwo gatunkowe jest tam o wiele mniejsze niż w tropikach. Lokalna fauna Ameryki Płn., Europy czy Azji liczy do 20–30 gatunków, podczas gdy w najbogatszym pod tym względem rejonie świata, Amazonii – do 120 gatunków. W obszernych tabelach autor podzielił gatunki pod względem troficznym i siedliskowym. Sporo też uwagi poświęcił migracyjności nietoperzy.

Następny rozdział dotyczy konkurencji w zgrupowaniach nietoperzy. Zestawienie wyników badań nad różnicowaniem się diety w grupach gatunków oraz specjalizacją w wyborze miejsc żerowania i kryjówek, w opinii autora, wykazało efekty oddziaływań konkurencyjnych pomiędzy nietoperzami.

W poszukiwaniu czynników odpowiedzialnych za kształtowanie się struktury zgrupowań nietoperzy, autor przedstawił również szereg zależności związanych z bogactwem gatunkowym, zróżnicowaniem taksonomicznym, troficznym i morfologicznym, a także zagęszczeniem i biomasa.

Zaletą omawianego opracowania jest zwięzłe omówienie zagadnienia, choć po części wynika to zapewne z wielu luk w wiedzy o zgrupowaniach nietoperzy. Czytanie i zrozumienie poszczególnych rozdziałów ułatwia wyraźnie postawiony cel na początku, a także krótkie streszczenie, zawierające ogólne wnioski, na końcu. Jak w przypadku wielu autorów zza oceanu, z reguły można postawić zarzut dość skąpego cytowania piśmiennictwa europejskiego i całkowitego ignorowania prac pisanych po rosyjsku, mimo że omawiana książka nie należy pod tym względem do najgorszych. Polecam ją nie tylko badaczom nietoperzy, ale również ekologom, badającym zależności pomiędzy zwierzętami na poziomie zgrupowań.

Grzegorz Lesiński